

UNIVERSITATEA „VALAHIA” DIN TÂRGOVIȘTE
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL: ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL: ISTORIE

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

Relațiile bilaterale româno-elene în perioada destinderii internaționale (1965–1975)

Conducător de doctorat:

Conf. univ. dr. Cezar-Ionuț STANCIU

Doctorand:

Ovidiu-Marian DRĂGOI

CUPRINSUL LUCRĂRII

Introducere

1. Argument. Motivația alegerii temei și delimitarea cronologică
2. Ipoteza de lucru și obiectivele cercetării
3. Metodologia cercetării și izvoarele istorice
4. Istoriografia problemei
5. Structura lucrării

CAPITOLUL I – Relațiile politico-diplomatice româno-elene

- 3.1. Vizite și contacte bilaterale româno-elene
 - 3.1.1. Scurt istoric al relațiilor româno-elene în secolul XIX și prima jumătate a secolului al XX-lea
 - 3.1.2. Evoluția relațiilor româno-elene în perioada 1956–1965
 - 3.1.3. Reglementarea arieratelor financiare. O nouă abordare în relațiile bilaterale
 - 3.1.4. Vizita la Atena a ministrului de externe Corneliu Mănescu (10–14 iunie 1971)
 - 3.1.5. Evoluția relațiilor politice în perioada 1972–1974
- 3.2. Cadrul juridic al relațiilor româno-elene: acorduri și convenții bilaterale
- 3.3. Percepții și evaluări românești privind politica externă a Greciei
 - 3.3.1. Politica externă a Greciei între constrângeri și oportunități
 - 3.3.2. Înlăturarea regimului Papadopoulos și impactul asupra politicii externe a Greciei
 - 3.3.3. Perspective românești asupra căderii juntei de la Atena (1974–1975)
- 3.4. Concluzii

CAPITOLUL II – România, Grecia și problemele cooperării europene și regionale

- 4.1. Relațiile româno-elene și inițiativele de cooperare balcanică
 - 4.1.1. Ideea colaborării balcanice în secolul XX
 - 4.1.2. Colaborarea româno-elenă în context balcanic
 - 4.1.3. Inițiative economice, științifice și culturale de colaborare balcanică
 - 4.1.4. Schimbările politice din Grecia din anii 1973–1974 și impactul asupra cooperării balcanice
- 4.2. România, Grecia și Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa
 - 4.2.1. România și primele demersuri pentru securitate europeană
 - 4.2.2. Poziția Greciei față de CSCE în contextul „dictaturii coloneilor”
 - 4.2.3. O schimbare de viziune asupra CSCE
 - 4.2.4. Actul Final de la Helsinki. Evaluări și perspective româno-elene
- 4.3. Conflictul greco-turc asupra Ciprului (1960–1975) și implicațiile sale în viziunea autorităților de la București
 - 4.3.1. Istoricul problemei cipriote (1960–1973)
 - 4.3.2. România și criza cipriotă din 1974
- 4.4. Concluzii

CAPITOLUL III – Relațiile economice, cooperarea și schimburile comerciale

1. Scurt istoric al relațiilor economice româno-elene
2. Reglementarea arieratelor financiare
3. Cadrul juridic al relațiilor româno-elene în perioada 1965–1975
4. Cooperarea în domeniul economic. Proiecte comune româno-elene și rolul comisiilor mixte
5. Schimburile comerciale dintre România și Grecia
6. Concluzii

CAPITOLUL IV – Diplomație, schimburi și interferențe culturale

1. Scurt istoric al interferențelor culturale româno-elene
2. Relațiile culturale în perioada 1965–1967
3. Instaurarea juntei și implicațiile asupra relațiilor culturale româno-elene
4. Evoluția relațiilor culturale în perioada regimului Papadopoulos (1968–1973)
5. Raporturile culturale româno-elene între 1973–1975
6. Problema aromânilor din Grecia în perioada 1965–1975
7. Concluzii

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

FUNDAMENTAREA CERCETĂRII

Argument. Motivația alegerii temei și delimitarea cronologică

Cercetarea relațiilor bilaterale româno-elene în perioada 1965–1975 pornește de la necesitatea reconsiderării rolului statelor mici și mijlocii din Europa de Sud-Est în istoria internațională a Războiului Rece. O astfel de interpretare își propune să depășească abordările istoriografice tradiționale centrate exclusiv pe confruntarea dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică care tratează statele din regiune ca simple obiecte ale politicii marilor puteri. Lucrarea propune, în schimb, o privire asupra capacității României și Greciei de a identifica oportunități proprii, de a-și adapta conduitele externe și de a utiliza perioadele de destindere pentru extinderea spațiului de manevră diplomatică.

Alegerea temei este justificată și de caracterul particular al relației dintre București și Atena. Cele două state se aflau în structuri politico-militare și economice diferite, însă această poziționare nu a împiedicat reconstruirea treptată a dialogului și apariția unor forme stabile de cooperare. Relația este astfel relevantă nu doar prin evenimentele sale proprii, ci și ca studiu de caz pentru modul în care antagonismele ideologice puteau coexista cu interesele pragmatice în plan diplomatic, economic și cultural ale celor două state.

Un argument suplimentar îl reprezintă caracterul încă fragmentar al cercetării dedicate în mod direct relațiilor româno-elene în intervalul 1965–1975. Istoriografia oferă lucrări importante despre Războiul Rece, Balcani, politica externă a României, evoluția Greciei și problema cipriotă, precum și contribuții consacrate relațiilor istorice româno-elene, însă aceste direcții nu sunt întotdeauna reunite într-o analiză bilaterală integrată. Demersul de față urmărește tocmai reunirea dimensiunilor politice, economice, culturale și regionale într-o singură interpretare.

Delimitarea cronologică are o justificare dublă. Pentru România, 1965 marchează începutul unei etape de afirmare mai vizibilă a unei politici externe distincte în interiorul blocului socialist, prin dezvoltarea relațiilor cu state occidentale și prin încercarea de a reduce dependența față de Moscova. Pentru Grecia, intervalul include, în cea mai mare parte, instaurarea regimului militar în aprilie 1967 și revenirea la democrație în 1974, transformări care au influențat atât politica internă, cât și orientarea externă. În plan internațional, deceniul coincide cu intensificarea dialogului Est–Vest, cu procesul destinderii și cu pregătirea și desfășurarea CSCE.

Intervalul permite, în același timp, urmărirea unor probleme regionale care au influențat direct relația bilaterală: cooperarea balcanică, raporturile greco-turce, criza cipriotă, poziția Iugoslaviei, precum și modul în care evoluțiile din Mediterana Orientală și Orientul Apropiat au fost interpretate la București și Atena. Limitarea cercetării la un singur deceniu nu reprezintă, prin urmare, o restrângere arbitrară, ci o delimitare necesară pentru analiza aprofundată a unor procese numeroase și interconectate.

Ipoteza de lucru

Ipoteza centrală pornește de la premisa că România și Grecia au valorificat dialogul Est–Vest și climatul de destindere europeană pentru a-și promova interesele proprii și pentru a reconstrui relațiile bilaterale într-o manieră care nu poate fi explicată exclusiv prin apartenența lor la blocuri politico-militare diferite. Cercetarea nu presupune însă dispariția constrângerilor sistemice, ci urmărește tocmai raportul dintre libertatea de acțiune a celor două state și limitele impuse de alianțe, ideologie și raporturile de putere. Ipoteza este, astfel, construită în jurul ideii de autonomie relativă. România a încercat să-și lărgască spațiul diplomatic prin relații cu state din afara sferei sovietice, în timp ce Grecia, inclusiv în perioada regimului militar, a căutat în anumite momente să-și diversifice relațiile externe și

să evite izolarea. Convergența nu a fost identică și nici permanentă, dar existența unor interese comune a creat posibilitatea unui dialog funcțional.

În plan politic, ipoteza urmărește să demonstreze că diversificarea relațiilor externe și preocuparea pentru o marjă mai mare de decizie au favorizat apropierea. În plan economic, se pornește de la ideea că diferențele dintre economiile organizate în cadrul CAER și Piața Comună nu au constituit un obstacol insurmontabil, iar acordurile, comisiile mixte și interesele comerciale au creat mecanisme de cooperare. În plan cultural, schimburile sunt interpretate atât ca formă de continuitate și apropiere, cât și ca instrument de diplomatie și de promovare a imaginii externe a celor două state.

La nivel regional, ipoteza include ideea că relațiile bilaterale au fost influențate de o serie de procese care ilustrau complexitatea contextului internațional mai ales într-o perioadă marcată de destinderea Vest-Est cum erau cooperarea balcanică, derularea negocierilor din cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE) și evoluția problemei cipriote. Tocmai existența unor dezacorduri – în special asupra Ciprului și asupra anumitor aspecte ale securității europene – permite testarea ipotezei: cooperarea nu este echivalentă cu identitatea de poziții, ci cu capacitatea de a menține și dezvolta relația în pofida diferențelor de abordare.

Obiectivele cercetării

Obiectivul general al cercetării este reconstituirea și analiza evoluției relațiilor româno-elene în perioada 1965–1975, cu identificarea succeselor și limitelor procesului de apropiere și cu explicarea cauzelor care au produs schimbări de ritm sau orientare. Cercetarea urmărește, prin urmare, atât dimensiunea factuală a relațiilor, cât și mecanismele prin care acestea au fost construite, negociate și ajustate.

Scopului principal îi sunt subsumate o serie de obiective secundare. Un prim obiectiv derivat îl constituie reconstituirea contactelor politico-diplomatice, a vizitelor oficiale și a consultărilor dintre cele două capitale, precum și analiza modului în care decidenții români și greci se percepeau reciproc. Un al doilea obiectiv privește cadrul juridic și instituțional al cooperării economice și comerciale, inclusiv soluționarea arieratelor financiare, acordurile bilaterale, comisiile mixte și dinamica schimburilor.

Un al treilea obiectiv este evaluarea relațiilor culturale și științifice ca instrument de diplomatie culturală și ca factor de continuitate a relațiilor chiar și în perioade în care relațiile politice au fost la un nivel foarte scăzut. Sunt urmărite instituțiile implicate, programele și acordurile culturale, schimburile academice și artistice, circulația publicațiilor și rolul acestor contacte în menținerea dialogului. Un obiectiv distinct îl reprezintă analiza problemei aromânilor din Grecia, tratată prin prisma sensibilităților diplomatice și a principiului neamestecului în treburile interne.

Un alt obiectiv îl reprezintă integrarea relației bilaterale într-un cadru regional și european mai larg, prin examinarea cooperării balcanice, a CSCE și a crizei cipriote. În acest fel, cercetarea urmărește să stabilească în ce măsură evoluțiile internaționale au condiționat raporturile București–Atena și în ce măsură cele două state au folosit contextul internațional pentru a-și promova propriile priorități.

Metodologia cercetării și izvoarele istorice

Cadrul metodologic al cercetării aparține în principal istoriei diplomatice și utilizează instrumentele analizei istorice pentru reconstituirea și interpretarea relațiilor româno-elene. Demersul nu se limitează la ordonarea cronologică a evenimentelor, ci urmărește legătura dintre context, decizie, acțiune diplomatică și rezultat. În acest scop, informațiile empirice sunt organizate atât cronologic, cât și tematic, iar datele cantitative, în special cele privind schimburile economice, sunt utilizate pentru a susține concluzii de natură calitativă.

Primul principiu metodologic este identificarea și evaluarea critică a surselor. Documentele sunt analizate în funcție de natura lor, autor, contextul producerii, scopul instituțional și poziția celui care le-a redactat. În cazul documentelor diplomatice, această etapă este esențială deoarece ele pot transmite simultan informație factuală, interpretare, evaluare politică și recomandare. Prin urmare, documentul nu este tratat ca o transcriere neutră a realității, ci ca o sursă care trebuie pusă în relație cu alte documente și cu contextul în care a fost produs.

Un al doilea instrument este contextualizarea istorică. Evenimentele și deciziile sunt raportate la evoluțiile interne ale României și Greciei, la transformările sistemului internațional și la dinamica sud-est europeană. Această abordare permite distingerea între cauzele interne și presiunile externe, dar și identificarea situațiilor în care aceeași conjunctură internațională a fost valorificată diferit de București și Atena.

Metoda comparativă este utilizată pentru a evidenția atât convergențele, cât și divergențele dintre pozițiile celor două state. Comparația nu urmărește să stabilească o ierarhie între cele două politici externe, ci să arate cum au fost interpretate diferit probleme comune: destinderea, securitatea europeană, cooperarea balcanică, relațiile cu superputerile și criza cipriotă. În acest mod, relația bilaterală poate fi înțeleasă ca rezultat al interacțiunii dintre două politici externe distincte, nu ca simplă consecință a unei politici impuse din exterior.

Analiza de conținut completează aceste metode. Ea urmărește teme recurente, formule de discurs, schimbări de vocabular diplomatic și diferențe între discursul oficial și practica efectivă. În cazul presei, această metodă permite identificarea modului în care relațiile româno-elene erau prezentate public și compararea acestei imagini cu informațiile provenite din documentele diplomatice. În cazul rapoartelor ambasadelor, analiza de conținut permite urmărirea evoluției percepțiilor asupra Greciei, asupra regimului de la Atena și asupra principalelor probleme regionale.

Un loc central îl ocupă coroborarea surselor editate și a celor inedite. Documentele provenite din arhivele românești, în special al celor din Arhiva Ministerului Afacerilor Externe care sunt completate cu documente din Arhivele Naționale ale României, cu surse publicate în România dar și în literatura de specialitate disponibilă în limba engleză, presa românească, în primul rând, dar fără a se limita la aceasta, literatura memorialistică. Această procedură este importantă mai ales pentru verificarea informațiilor care provin din surse instituționale românești și pentru diminuarea riscului unei interpretări unilaterale. Sursele memorialistice sunt utilizate ca perspectivă complementară, capabilă să ofere informații despre atmosfera diplomatică, contacte personale și mecanisme informale, fără a fi tratate automat ca surse mai puțin problematice.

Nucleul documentar este reprezentat de fondurile Arhivei Ministerului Afacerilor Externe, în care se regăsesc planuri de activitate, note de informare, telegrame diplomatice, rapoarte ale ambasadelor și agențiilor economice, note de convorbiri și stenograme ale întâlnirilor oficiale. Aceste documente permit reconstituirea procesului decizional și urmărirea modului în care pozițiile oficiale erau formulate, transmise și ajustate.

Documentele diplomatice din cadrul AMAE sunt completate cu cele din fondurile Arhivelor Naționale ale României, în special documentele Comitetului Central al PCR – Secția Relații Externe și Cămară, documentele privind Consiliul de Miniștri, Ministerul Comerțului Exterior și fondurile legate de diplomația culturală. Pentru problematica regională sunt relevante și documentele referitoare la Cipru și la relațiile cu Grecia și Turcia. Cercetarea utilizează, de asemenea, documente disponibile online din arhivele NATO și surse publicate, pentru a introduce în analiză perspective externe asupra contextului internațional.

Un rol important am acordat presei epocii este folosită pentru contextualizare și pentru surprinderea raportului dintre discursul public și practica diplomatică. Sunt utilizate publicații precum *Lumea*, *Scânteia*, *România Liberă*, *Scânteia Tineretului*, precum și reviste culturale publicate în România. Literatura memorialistică și mărturiile diplomatice completează corpusul izvoarelor istorice,

iar resursele electronice și bazele de date academice sunt utilizate cu rol complementar, pentru identificarea unor studii și documente greu accesibile.

Metodologia ține seama și de limitele surselor utilizate. Documentele diplomatice pot reflecta perspective instituționale, constrângeri ideologice și interese ale creatorilor lor; accesul la unele dosare este, de asemenea, limitat de clasificare, infrastructură sau disponibilitatea unităților arhivistice. Pentru a reduce aceste limite, cercetarea recurge la comparație și coroborare, urmărind ca o concluzie să nu fie întemeiată, atunci când este posibil, pe o singură categorie de documente. În acest sens, metodologia urmărește nu numai reconstituirea faptelor, ci și identificarea mecanismelor prin care acestea au fost percepute și transformate în decizie politică.

Originalitatea metodologică a demersului rezultă din combinarea analizei diplomatice cu dimensiunile economică, culturală și regională, pe baza unui corpus arhivistic consistent. Relația româno-elenă este astfel urmărită ca proces, nu ca succesiune de evenimente, iar sursele sunt folosite pentru a explica de ce anumite inițiative au reușit, de ce altele au rămas limitate și cum au fost gestionate situațiile în care interesele celor două state nu coincideau.

Istoriografia problemei

Stadiul cercetării indică existența unei literaturi consistente asupra Războiului Rece, Balcanilor, politicii externe a României și Greciei și problemelor regionale, dar și o cercetare mai puțin concentrată asupra relației București–Atena în intervalul 1965–1975. Lucrările de sinteză privind Balcanii și Europa de Sud-Est oferă cadrul regional, în timp ce studiile asupra Războiului Rece permit înțelegerea destinderii și a transformării sistemului internațional. Literatura greacă disponibilă în special în reviste și studii publicate în limba engleză, disponibile online sau în diferite baze de date, este deosebit de utilă pentru înțelegerea dictaturii coloneilor, a raporturilor cu NATO și SUA și a problemei cipriote.

Din perspectiva românească, contribuțiile dedicate relațiilor istorice româno-elene, politicii externe a României și relațiilor interbalcanice oferă repere importante, iar lucrările lui Stelian Brezeanu, Florin Stan și Apostolos Patellakis se apropie direct de tema bilaterală. Studiile lui Cezar Stanciu, Mioara Anton și Elena Dragomir sunt relevante pentru politica externă românească, CSCE și autonomia decizională, în timp ce lucrările privind cultura și comunitățile grecești din România contribuie la înțelegerea dimensiunii culturale a relațiilor româno-elene.

Lacuna identificată nu constă în absența informațiilor despre relațiile româno-elene, ci în dispersarea lor între direcții de cercetare diferite. Contribuția lucrării constă în reunirea acestor informații într-o interpretare coerentă, care urmărește simultan politica, economia, cultura și contextul regional și european.

II. STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL CERCETĂRII

Structura lucrării este construită în patru capitole, fiecare concentrându-se asupra unei dimensiuni majore a relației, dar fără a o izola de celelalte. Ordinea capitolelor urmărește trecerea de la relația politică propriu-zisă către dimensiunile care îi dau consistență și context: cooperarea economică, diplomația culturală și inserarea relației bilaterale în spațiul balcanic și european. În acest fel, structura reflectă ipoteza că apropierea româno-elenă a fost rezultatul interacțiunii mai multor factori, nu al unei singure decizii diplomatice.

Capitolul I – Relațiile politico-diplomatice româno-elene

Primul capitol constituie fundamentul politic al cercetării și urmărește transformarea relației dintre București și Atena de la o situație caracterizată de neîncredere, probleme financiare și distanță ideologică la un dialog bilateral funcțional. Reconstituirea perioadei anterioare anului 1965 este necesară pentru a explica de ce apropierea ulterioară nu a fost un proces spontan. Relațiile fuseseră afectate de apartenența celor două state la blocuri politico-militare diferite, de consecințele războiului

civil grec, de naționalizările efectuate în România și de litigiile financiare rezultate. Aceste elemente sunt tratate ca obstacole concrete, care au condiționat agenda diplomatică și au influențat percepțiile reciproce.

Începând cu 1965, analiza urmărește schimbarea de ritm a contactelor și apariția unei conduite românești mai active. România a utilizat relațiile cu state aflate în afara blocului socialist pentru a-și lărgi spațiul diplomatic, iar Grecia a manifestat interes pentru menținerea unor relații funcționale cu statele socialiste, inclusiv din motive economice și regionale. Vizitele oficiale au avut o importanță mai mare decât simpla lor valoare protocolară: ele au permis discutarea problemelor restante, identificarea unor domenii de interes comun și pregătirea unor instrumente juridice. În acest sens, vizita premierului Ion Gheorghe Maurer la Atena, în 1966, reprezintă un moment de cotitură. Ea a avut loc după reglementarea arieratelor și a fost urmată de semnarea a opt acorduri și de un program cultural, ceea ce indică trecerea de la o apropiere declarativă la o relație instituționalizată.

O atenție deosebită este acordată schimbării politice produse în Grecia în aprilie 1967. Instaurarea dictaturii coloneilor a creat premisele unei noi perioade de incertitudine, întrucât regimul militar era profund anticomunist și urmărea legitimarea sa prin raportarea la Occident. Documentele cercetate arată însă că izolarea internațională a juntei și nevoia acesteia de a-și diversifica relațiile externe au lăsat deschisă posibilitatea menținerii dialogului cu România. Pentru București, relația cu Atena era importantă tocmai pentru că putea continua în pofida diferențelor ideologice. Astfel, recunoașterea guvernului militar și reluarea treptată a contactelor nu trebuie privite ca abandonarea principiilor politicii externe românești, ci ca expresie a pragmatismului și a urmăririi unor interese concrete.

Evoluția din anii următori este urmărită prin vizite, schimburi de mesaje, consultări și acorduri. Un rol important îl are vizita ministrului de externe Corneliu Mănescu la Atena, în iunie 1971, care a contribuit la consolidarea dialogului politic și la extinderea domeniilor de cooperare. În perioada 1972–1974, raporturile au fost susținute printr-o succesiune de contacte și instrumente juridice, în paralel cu intensificarea cooperării economice și culturale. Documentele permit observarea modului în care autoritățile române evaluau politica externă a Greciei, raporturile sale cu NATO, Statele Unite și Turcia, precum și evoluțiile interne de la Atena. Revenirea Greciei la democrație în 1974 nu a produs o ruptură, ci a creat premise pentru relansarea dialogului într-un context politic mai favorabil.

Capitolul urmărește și dimensiunea juridică a relației, deoarece acordurile și convențiile constituie indicatori ai gradului de normalizare. Ele transformă contactele politice în obligații și proceduri stabile și oferă cooperării continuitate dincolo de schimbarea unor persoane sau conjuncturi. În același timp, analiza percepțiilor românești arată că Grecia era privită nu doar prin prisma politicii sale interne, ci și ca actor regional a cărui poziție putea influența echilibrul balcanic și Mediterana Orientală. Rezultatul general al capitolului este că apropierea politică a fost graduală și pragmatică: interesele comune au făcut posibilă cooperarea, fără să elimine limitele impuse de alianțe, diferențele ideologice și problemele regionale.

Un alt nivel al analizei îl reprezintă percepțiile reciproce și modul în care acestea au influențat conduita diplomatică. Rapoartele românești nu consemnează doar poziții oficiale, ci formulează evaluări asupra intențiilor Greciei, asupra raporturilor acesteia cu Statele Unite și asupra posibilității ca Atena să utilizeze relațiile cu statele socialiste pentru a-și consolida poziția. În cazul juntei, această evaluare devine deosebit de importantă: caracterul anticomunist al regimului nu a exclus cooperarea cu România, deoarece interesele de politică externă și nevoia de legitimitate puteau prevala asupra diferențelor ideologice.

În această evoluție, diplomația personală și contactele la nivel înalt au funcționat împreună cu mecanismele instituționale. Diplomații au pregătit agenda, au transmis evaluări și au identificat soluții, în timp ce vizitele și acordurile au oferit deciziilor o formă politică vizibilă. Relația nu trebuie, prin urmare, explicată prin acțiunea unui singur lider sau printr-un singur moment diplomatic, ci prin

acumularea unor pași succesivi. Din această perspectivă, anii 1966, 1971 și 1974 apar ca repere ale unor etape distincte: normalizare, consolidare și relansare într-un nou context politic.

Capitolul II – România, Grecia și problemele cooperării europene și regionale

Al doilea capitol mută analiza de la relația bilaterală propriu-zisă către mediul balcanic și european în care aceasta s-a desfășurat. Premisa este că Bucureștiul și Atena nu puteau trata relația bilaterală separat de problemele regionale: cooperarea balcanică, securitatea europeană, raporturile greco-turce și problema Ciprului influențau direct opțiunile de politică externă. Capitolul urmărește, prin urmare, felul în care cele două state au încercat să valorifice transformările internaționale pentru a-și extinde marja de acțiune.

Cooperarea balcanică este analizată ca un domeniu în care interesele României și Greciei s-au intersectat, deși motivațiile lor nu au fost identice. România a susținut constant ideea unei colaborări regionale care să reducă tensiunile și să diminueze posibilitatea ca marile puteri să domine agenda Balcanilor. Grecia era mai prudentă, inclusiv din cauza obligațiilor sale în cadrul NATO și a raporturilor cu Turcia, dar a identificat în cooperarea regională o modalitate de afirmare a propriului rol și de dezvoltare a legăturilor economice. După 1969, în condițiile destinderii sovieto-americe, contactele regionale s-au intensificat, iar domenii precum economia, turismul, știința și cultura au oferit forme de cooperare mai ușor de acceptat decât proiectele politice propriu-zise.

O parte distinctă este consacrată Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa. Pentru România, CSCE reprezenta un cadru prin care principiile suveranității, egalității statelor și neamestecului în treburile interne puteau fi consacrate într-un sistem european mai puțin dependent de logica blocurilor. Grecia a avut o poziție mai rezervată în anumite etape, deoarece securitatea sa era legată de NATO, Statele Unite și de rivalitatea cu Turcia. Cu toate acestea, participarea la proces și consultările cu România au creat un spațiu de dialog. Analiza comparativă evidențiază atât convergențe, cât și diferențe, mai ales în ceea ce privește ideea unui mecanism permanent și raportarea la rolul superputerilor.

Problema cipriotă reprezintă cea mai importantă probă pentru limitele apropierei. Grecia avea interese directe legate de populația greacă a insulei și de raporturile cu Turcia, în timp ce România susținea independența și nealinierea Ciprului și încerca să păstreze relații echilibrate cu ambele părți. Criza din 1974 a amplificat tensiunile greco-turce și a demonstrat cât de repede problemele locale puteau dobândi o dimensiune internațională. Din perspectiva Bucureștiului, escaladarea conflictului putea favoriza implicarea sovietică și creșterea presiunii asupra Balcanilor. Tocmai de aceea, poziția românească nu putea coincide cu cea greacă, dar diferența nu a determinat deteriorarea decisivă a relației bilaterale.

Capitolul demonstrează, în ansamblu, că apropierea româno-elenă trebuie înțeleasă într-un sistem de relații regionale interdependente. Cooperarea balcanică și CSCE au oferit limbaje și mecanisme prin care statele mici și mijlocii puteau negocia un spațiu mai larg de acțiune, chiar dacă rezultatele instituționale au rămas limitate. Contactele româno-elene au contribuit la construirea unei experiențe de cooperare regională și la reducerea neîncrederii, iar faptul că divergențele asupra Ciprului nu au rupt relația confirmă caracterul pragmatic al acesteia. Astfel, capitolul completează analiza bilaterală prin evidențierea contextului în care autonomia celor două state era exercitată și negociată.

Analiza cooperării balcanice evidențiază și diferența dintre aspirația politică și posibilitatea instituțională. România putea susține public ideea unei colaborări regionale extinse, însă realizarea ei depindea de disponibilitatea tuturor statelor implicate și de acceptarea unui asemenea proiect de către superputeri. Grecia, la rândul său, trebuia să echilibreze interesul pentru cooperarea regională cu obligațiile sale occidentale. De aceea, formele sectoriale – reuniuni economice, contacte științifice,

culturale și turistice – au fost mai ușor de susținut decât formulele politice cu caracter supranațional sau de securitate colectivă.

În ceea ce privește CSCE, cercetarea arată că România și Grecia au întâlnit un interes comun în afirmarea principiului că relațiile dintre state trebuie reglementate prin norme și negocieri, dar au pornit de la sensibilități diferite. Pentru București, consacrarea suveranității și a neintervenției avea o valoare politică directă; pentru Atena, problema securității era legată de raporturile cu aliații occidentali și de rivalitatea greco-turcă. Prin urmare, consultările bilaterale nu au urmărit uniformizarea pozițiilor, ci identificarea unor puncte de compatibilitate.

Capitolul III – Relațiile economice, cooperarea și schimburile comerciale

Al treilea capitol analizează dimensiunea economică a relațiilor bilaterale și evidențiază caracterul pragmatic al cooperării. Diferențele dintre economiile celor două state erau semnificative: România funcționa în cadrul economiei socialiste planificate și al CAER, în timp ce Grecia avea o economie de piață și relații comerciale strâns legate de lumea occidentală. Cu toate acestea, apropierea geografică, nevoile economice complementare și interesul pentru diversificarea piețelor au creat condiții pentru dezvoltarea schimburilor.

Reglementarea arieratelor financiare ocupă un loc central deoarece a eliminat una dintre cele mai importante probleme moștenite din perioada anterioară. Fără soluționarea litigiilor financiare, extinderea cooperării comerciale și juridice ar fi rămas dificilă. Acordurile încheiate în 1966 au oferit baza necesară pentru normalizarea raporturilor economice și au însoțit apropierea politică produsă prin vizita lui Ion Gheorghe Maurer. După stagnarea provocată de schimbarea regimului de la Atena din 1967, relațiile s-au reluat progresiv, iar în anii 1969–1970 volumul schimburilor comerciale a ajuns aproximativ la dublul celui din 1966, indicând faptul că obstacolele politice nu au eliminat interesul economic reciproc.

Cadrul juridic și instituțional este urmărit prin acorduri comerciale, convenții și activitatea comisiilor mixte. Crearea, în 1971, a comisiei mixte guvernamentale româno-elene a reprezentat un instrument important pentru transformarea cooperării dintr-o succesiune de negocieri punctuale într-un mecanism regulat. În cadrul acestor contacte erau discutate livrările, problemele comerciale, proiectele de cooperare și posibilitățile de extindere a schimburilor. Cooperarea s-a extins și către domenii precum turismul și navigația, iar instrumentele juridice și consulare au consolidat cadrul general al relației. Sprijinul acordat de Grecia aderării României la GATT în 1971 este relevant pentru imaginea unei relații economice care depășea schimbul bilateral strict.

Analiza comerțului urmărește atât dinamica generală, cât și dificultățile întâlnite. Diferențele dintre procedurile economice, planificarea producției, cerințele de calitate și termenele de livrare au generat probleme care trebuiau rezolvate prin negocieri instituționale. În plus, evoluțiile internaționale de după 1973, în special criza energetică, au afectat mediul economic în care se desfășurau schimburile. Aceste limite sunt importante deoarece demonstrează că dezvoltarea relațiilor economice nu a fost automată și nu poate fi explicată numai prin apropierea politică.

În pofida acestor dificultăți, cooperarea economică a funcționat ca factor de stabilizare a relației bilaterale. Interesele concrete ale întreprinderilor și instituțiilor economice au creat motive suplimentare pentru menținerea dialogului, iar contactele economice au consolidat relațiile politice. Capitolul susține astfel că economia a reprezentat una dintre principalele zone în care autonomia relativă a celor două state putea fi valorificată practic. Relația comercială nu a eliminat diferențele de sistem, dar a demonstrat că acestea puteau fi gestionate prin instrumente juridice, comisii mixte și negocieri repetate.

Un element important al capitolului este relația dintre cadrul juridic și practicile economice. Acordurile nu garantau automat realizarea schimburilor, dar creau proceduri și responsabilități care

făceau posibilă soluționarea problemelor. Comisiile mixte aveau tocmai această funcție de intermediere: ele permiteau discutarea punctuală a dificultăților și ajustarea obiectivelor comerciale. Din această perspectivă, dezvoltarea relațiilor economice poate fi urmărită ca un proces instituțional, în care succesul depindea de continuitatea contactelor dintre administrații și organisme economice.

Evoluția economică are și o semnificație pentru interpretarea generală a relației bilaterale. Comerțul oferea României posibilitatea de a menține și dezvolta legături cu o economie conectată la Occident, iar Greciei îi oferea acces la produse și piețe din spațiul socialist. Complementaritatea nu a fost însă perfectă și nici lipsită de costuri: diferențele de planificare, procedurile administrative și dificultățile de livrare puteau diminua efectele acordurilor. Tocmai gestionarea acestor probleme demonstrează caracterul pragmatic al cooperării.

Capitolul IV – Diplomație, schimburi și interferențe culturale

Ultimul capitol analizează relațiile culturale ca dimensiune distinctă a apropierei româno-elene și ca instrument al diplomației culturale. Punctul de plecare îl constituie existența unei moșteniri istorice și culturale comune, dar și faptul că schimburile culturale fuseseră afectate de climatul politic postbelic. Cercetarea urmărește trecerea de la contacte mai ales informale la un sistem de schimburi organizate și aprobate la nivel guvernamental, ceea ce permite observarea legăturii dintre normalizarea politică și dezvoltarea relațiilor culturale.

Perioada 1965–1967 este prezentată ca etapă de relansare. Soluționarea problemelor financiare și apropierea politică au creat condiții pentru reluarea schimburilor, iar instituțiile culturale au devenit treptat parte a mecanismului bilateral. Sunt urmărite contacte universitare și științifice, expoziții, schimburi artistice, literare și editoriale, precum și rolul televiziunii și al altor instituții. Aceste activități nu sunt privite izolat, ci ca forme prin care imaginea celui alt stat putea fi construită și transmisă publicului. Cultura devine astfel un domeniu de intermediere între diplomația oficială și contactele dintre societăți.

Instaurarea juntei în 1967 a afectat direct schimburile culturale și științifice, demonstrând dependența acestora de cadrul politic. Înghețarea temporară a unor contacte a fost urmată de reluarea treptată a cooperării după 1968, iar încheierea primului acord cultural, în 1972, a oferit un cadru juridic și instituțional mai stabil. Din acest moment, programele culturale și contactele dintre instituții puteau fi planificate mai coerent. Universități, muzee, edituri, televiziune și instituții artistice au devenit actori secundari ai unei cooperări inițiate și mediate de stat. Un aspect important este caracterul dublu al diplomației culturale. Pe de o parte, atât România, cât și Grecia urmăreau să-și promoveze imaginea externă și să obțină prestigiu internațional. Pentru regimuri cu o legitimitate politică redusă, asemenea activități aveau și o funcție de prezentare favorabilă în exterior. Pe de altă parte, existența unor tradiții comune, interesul pentru literatură și arta celui alt stat și contactele academice au produs forme de apropiere care nu pot fi reduse la propagandă. Schimburile au creat spații de comunicare și au contribuit la construirea unor imagini reciproce mai nuanțate.

Problema aromânilor este tratată ca un dosar sensibil al relației culturale și diplomatice. Documentele indică prudența Bucureștiului, determinată de principiul neamestecului în treburile interne ale altui stat și de necesitatea de a nu introduce o problemă care ar fi putut afecta relațiile bilaterale. În același timp, rapoartele interne reflectă preocuparea față de măsurile discriminatorii și față de situația elementului aromân. Această temă ilustrează foarte bine tensiunea dintre preocupările identitare și obiectivele generale ale politicii externe. În ansamblu, capitolul demonstrează că diplomația culturală a fost atât instrument de politică externă, cât și canal de continuitate între cele două societăți, contribuind la consolidarea apropierei bilaterale.

Cercetarea urmărește și transformarea formelor de schimb cultural. Dacă în prima parte a perioadei contactele puteau depinde de inițiative punctuale, după instituționalizarea lor prin programe și acorduri se conturează o cooperare mai previzibilă. Expozițiile, turneele artistice, schimburile de publicații, colaborarea universitară și științifică sau programele de televiziune au oferit canale diferite de reprezentare a fiecărei țări. În acest sens, diplomația culturală nu este redusă la evenimente spectaculoase, ci este analizată ca un ansamblu de practici instituționale repetate.

Evoluția schimburilor culturale confirmă, de asemenea, legătura dintre politică și cultură. Înghețarea unor contacte după 1967 arată dependența acestora de decizia guvernamentală, în timp ce reluarea lor și acordul cultural din 1972 indică stabilizarea raporturilor. Totodată, faptul că instituțiile secundare au devenit treptat implicate arată că relația a început să capete o infrastructură proprie. Problema aromânilor introduce o limită importantă: apropierea culturală nu a eliminat sensibilitățile identitare, iar Bucureștiul a preferat prudența diplomatică pentru a proteja ansamblul relațiilor bilaterale.

Din perspectiva contribuției la istoria relațiilor internaționale, cercetarea propune o interpretare în care relațiile bilaterale sunt analizate simultan la nivelul deciziei politice, al instituțiilor și al practicilor concrete de cooperare. Documentele de arhivă permit urmărirea felului în care intențiile politice erau transformate în contacte, acorduri, schimburi comerciale și programe culturale, dar și a situațiilor în care obiectivele declarate întâmpinau limite. Această abordare permite depășirea unei lecturi strict evenimentiale și evidențiază mecanismele prin care două state cu apartenențe diferite au reușit să construiască un repertoriu de interese comune.

În acest sens, cazul româno-elen contribuie la nuanțarea imaginii asupra destinderii europene. Destinderea nu a însemnat dispariția confruntării sau a constrângerilor de bloc, ci a creat un spațiu suplimentar pentru inițiative, negocieri și formule de cooperare. Relația dintre România și Grecia demonstrează că acest spațiu putea fi exploatat diferențiat: mai vizibil în economie și cultură, mai prudent în problemele de securitate și în dosarele regionale sensibile. Rezultatul cercetării este, prin urmare, o imagine a unei relații reziliante, construită prin pragmatism și negociere, dar permanent dependentă de evoluțiile internaționale.

III. CONCLUZII ȘI CONTRIBUȚII ALE CERCETĂRII

Evoluția relațiilor româno-elene în perioada 1965–1975 descrie un proces complex și progresiv de apropiere bilaterală, desfășurat într-o conjunctură internațională dominată de logica bipolară a Războiului Rece, de confruntarea ideologică dintre cele două blocuri politico-militare și de transformările profunde produse în spațiul balcanic în perioada destinderii internaționale. Astfel, reiese în primul rând faptul că raporturile dintre România și Grecia nu pot fi reduse exclusiv la condiționările geopolitice generate de apartenența celor două state la sisteme politico-economice antagonice, ci trebuie interpretate și din perspectiva intereselor convergente descoperite gradual în plan politic, economic, cultural și regional.

Lucrarea confirmă astfel ipoteza centrală, conform căreia relațiile româno-elene au evoluat, în intervalul de referință, dincolo de limitele stricte impuse de bipolaritatea internațională, fiind influențate de existența unor interese comune de securitate, cooperare regională și afirmare diplomatică. În cazul României, această evoluție a fost strâns legată de afirmarea unei politici externe caracterizate printr-o disociere tot mai pronunțată față de pozițiile comune ale Pactului de la Varșovia și concretizată prin extinderea relațiilor cu state occidentale, precum și prin promovarea unor inițiative proprii în cadrul proceselor de cooperare europeană și balcanică. În cazul Greciei, apropierea de România a reprezentat

atât o expresie a interesului pentru îmbunătățirea relațiilor regionale, cât și o modalitate de diversificare a contactelor externe într-un context internațional marcat de tensiuni succesive în Mediterana Orientală și în spațiul balcanic

Un prim rezultat este evidențierea caracterului gradual al normalizării. Relația nu s-a transformat printr-un singur moment, ci prin acumularea de contacte, soluționarea problemelor financiare, vizite, acorduri și consultări. Vizita lui Ion Gheorghe Maurer în 1966, reluarea contactelor după 1967, activitatea diplomatică intensificată după 1968 și dialogul din prima parte a anilor '70 au creat treptat o relație suficient de stabilă pentru a rezista unor schimbări politice și unor divergențe regionale.

Un al doilea rezultat privește autonomia relativă a celor două state. România a utilizat relația cu Grecia ca parte a politicii de diversificare externă și de afirmare a unei poziții distincte față de Moscova. Grecia, la rândul ei, a manifestat disponibilitate pentru relații cu statele socialiste atunci când acestea serveau intereselor sale regionale, economice sau de legitimitate. Aceste conduite nu au fost identice și nici nu au însemnat ieșirea din alianțe, dar demonstrează existența unei capacități reale de adaptare.

Dimensiunea economică confirmă că pragmatismul a fost una dintre bazele solide ale relației. Soluționarea arieratelor, acordurile comerciale, comisia mixtă și creșterea schimburilor au creat interese concrete pentru menținerea dialogului. Chiar atunci când relațiile politice erau influențate de conjuncturi nefavorabile, cooperarea economică a oferit un motiv pentru continuitate și a contribuit la stabilizarea raporturilor.

Dimensiunea culturală a avut un rol similar, dar prin alte mecanisme. Schimburile au fost controlate și instituționalizate, fiind influențate de interesele de imagine ale regimurilor, însă au creat simultan contacte intelectuale și artistice reale. Prin urmare, cultura a funcționat atât ca instrument al politicii externe, cât și ca spațiu de apropiere care a redus efectele izolării ideologice.

La nivel regional, cooperarea balcanică și CSCE au oferit celor două state un limbaj comun al securității, suveranității și cooperării, dar criza cipriotă a arătat că interesele naționale puteau deveni incompatibile. România nu a susținut poziția Greciei asupra viitorului Ciprului, preferând independența și nealinieră. Faptul că divergența nu a deteriorat decisiv relația bilaterală este relevant pentru demonstrarea caracterului pragmatic al acesteia.

În ansamblu, cercetarea demonstrează că relațiile româno-elene din perioada 1965–1975 au reprezentat un exemplu relevant de cooperare pragmatică între două state aparținând unor blocuri politico-militare opuse. Dincolo de diferențele ideologice și de constrângerile sistemului bipolar, România și Grecia au reușit să dezvolte forme constructive de dialog și cooperare care au contribuit la consolidarea relațiilor bilaterale și la menținerea unui anumit climat de stabilitate regională.

Astfel, relațiile româno-elene trebuie interpretate nu doar ca un episod bilateral al istoriei diplomatice europene, ci și ca o expresie a transformărilor mai ample produse în Europa de Sud-Est în etapa destinderii internaționale. Evoluția acestora demonstrează că, inclusiv în contextul confruntării dintre marile blocuri politico-militare, statele mici și mijlocii au fost capabile să promoveze inițiative proprii, să dezvolte politici externe flexibile și să contribuie la consolidarea cooperării regionale și europene. În perspectiva istoriei relațiilor internaționale, cazul româno-elen confirmă faptul că diplomația bilaterală, cooperarea culturală și inițiativele regionale au reprezentat instrumente importante de reducere a tensiunilor și de afirmare a autonomiei politice într-o epocă dominată de confruntarea globală dintre cele două sisteme ideologice și politice.

Originalitatea demersului rezultă și din valorificarea extensivă a documentelor de arhivă și din confruntarea acestora cu surse publicate, presă și mărturii. Prin această metodă, cercetarea încearcă să depășească o simplă narațiune a evenimentelor și să reconstituie mecanismele decizionale, percepțiile și ajustările de politică externă care au făcut posibilă evoluția relațiilor. În această perspectivă, 1965–1975 apare ca un deceniu de reconstrucție diplomatică și de experimentare a unor forme de cooperare care au pregătit dezvoltările ulterioare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Selecția de mai jos reproduce, într-o formă restrânsă, categorii și titluri din bibliografia efectivă a tezei. Bibliografia integrală a lucrării cuprinde izvoare inedite, izvoare editate, lucrări generale, studii de specialitate și resurse electronice.

A. Izvoare inedite

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României (AMAE), Fond Direcția I Relații – dosare privind Grecia pentru anii 1969–1975.

AMAE, Fond Direcția II Relații – dosare privind Grecia pentru anii 1964–1969.

AMAE, Fond Direcția III Relații – dosare privind Grecia, relațiile Grecia–România, securitatea europeană și problema Grecia–Turcia–Cipru, 1973–1975.

AMAE, Fond Direcția Relații Culturale – dosare privind relațiile culturale româno-elene, 1965–1975.

AMAE, Fond Direcția Relații Economice – dosare privind relațiile economice România–Grecia.

AMAE, Fond Direcția Tratatate – documente privind acordurile și convențiile bilaterale.

AMAE, Fond Direcția Presei și Fond Cultură și Presă – documente privind imaginea și reflectarea relațiilor cu Grecia.

Arhivele Naționale ale României (ANR), Fond CC al PCR – Secția Relații Externe.

ANR, Fond CC al PCR – Cancelarie.

ANR, Fond CC al PCR – Secția Economică.

ANR, Fond Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea (IRRC).

ANR, Fond Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale.

NATO Archives, MC_0255_7_DRAFT, Memorandum for the Members of the Military Committee, 20 aprilie 1970.

B. Izvoare editate și documente publicate

Berciu-Drăghicescu, Adina; Stan, Florin C., *Românii din peninsula Balcanică în documente din arhiva diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe (1913–1972)*, vol. IV, Grecia, Editura Etnologică, București.

Berciu-Drăghicescu, Adina, *Românii din Peninsula Balcanică în documente din Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (1921–1972)*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2022.

Culegere de Documente de politică externă a Republicii Socialiste România, vol. VII, anul 1975, București, 1976.

Foreign Relations of the United States, 1969–1976, vol. XXIX, Eastern Europe; Romania, Greece, Turkey, ed. James E. Miller, Washington, 2007.

Penelea Filitti, Georgeta, *România-Grecia. Relații istorice. Documente din arhiva legației române la Atena (1941–1947)*, Editura Demiurg, București, 1997.

C. Lucrări generale

Alexandrescu, Ion, *România între Est și Vest. Aderarea la FMI și BIRD*, vol. I, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012.

Beaton, Roderick, *Grecii. O istorie globală*, Editura Trei, București, 2023.

Berindei, Dan, *Diplomația românească de la începuturi la proclamarea independenței de stat (1821–1877)*, București, 1955.

Brezeanu, Stelian (coord.), *Relațiile româno-elene. O istorie cronologică*, Editura Omonia, București, 2003.

Buga, Vasile, *Sub lupa Moscovei. Politica externă a României 1965–1989*, București, 2015.

Calvocoressi, Peter, *Politica mondială după 1945*, Editura Alfa, București, 2000.

Ciachir, Nicolae, *Marile Puteri și România (1878–1947)*, Editura Albatros, București, 1996.

Deletant, Dennis, *Ceașescu și Securitatea*, Editura Polirom, Iași, 1998.

Dufour, Jean Louis, *Crizele internaționale*, Editura Corint, București, 2002.

Gaddis, John Lewis, *Războiul Rece*, Editura RAO, București, 2009.

Glenny, Misha, *Balcanii. Naționalism, război și Marile Puteri (1804–2012)*, Editura Trei, București, 2020.

Hadjidemetriou, Katia, *Istoria Ciprului*, Editura Meronia, București, 2011.

Iordache, Nicolae, *La coopération balkanique*, Editura Academiei R.S.R., București, 1980.

Judt, Tony, *Epoca postbelică. O istorie a Europei de după 1945*, Editura Polirom, Iași, 2008.

Marinescu-Himu, Maria, *Dialoguri culturale româno-grecești*, Editura Omonia, București, 2004.

O'Malley, Brendan; Craig, Ian, *The Cyprus Conspiracy*, I.B. Tauris, London, 1999.

Patelakis, Apostolos, *Războiul civil din Grecia și emigranții politici greci în România*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2017.

Schmitt, Oliver Jens, *Balcanii în secolul XX. O istorie postimperială*, Editura Humanitas, București, 2022.

Watts, Larry L., *Ferește-mă, Doamne, de prieteni*, Editura RAO, București, 2011.

Werth, Nicolas, *Istoria Uniunii Sovietice de la Hrușciov la Gorbaciov (1953–1985)*, Editura Corint, București, 2000.

D. Studii de specialitate

Anton, Mioara, „Afirmarea politicii independente a României la conferințele miniștrilor afacerilor externe ai țărilor participante la Tratatul de la Varșovia”, în *România: supraviețuire și afirmare prin diplomatie în anii Războiului Rece*, vol. II, Editura Fundația Nicolae Titulescu, București, 2013.

Anton, Mioara, „Drumul spre Helsinki: România și Conferința pentru securitate și cooperare în Europa”, în *Studii și materiale de istorie contemporană*, vol. VII, 2008.

Bozgan, Evantia; Bozgan, Ovidiu, „Restabilirea relațiilor româno-elene între interes național și politică de bloc”, în *Analele Universității București*, 2000.

Campbell, Eliza, „Balkan Cooperation and the European Community”, în *South-Eastern Europe*, vol. V, nr. 2, 1978.

Carley, Patricia, „U.S. Foreign Policy and the Future of Greek-Turkish Relations”, în *Peaceworks*, nr. 17, 1997.

Danopoulos, Constantine P., „The Greek Military Regime (1967–1974) and the Cyprus Question”, în *Journal of Political and Military Sociology*, 1982.

Dragomir, Elena, „The perceived threat of hegemonism in Romania during the second détente”, în *Cold War History*, vol. 12, nr. 1, 2012.

Hanhimäki, Jussi M., „Détente in Europe, 1962–1975”, în *The Cambridge History of the Cold War*, vol. II, Cambridge University Press, 2010.

Klapisis, Antonis, „From Dictatorship to Democracy: U.S.-Greek Relations at a Critical Point (1974–1975)”, în *Mediterranean Quarterly*, vol. 22, nr. 1, 2011.

Maragkou, Konstantina, „The Foreign Factor and the Greek Colonels' Coming to Power”, în *Southeast European and Black Sea Studies*, vol. 6, nr. 4, 2006.

Pedaliu, Effie, „The US, the Balkans and Détente, 1963–1973”, în *The Balkans in the Cold War*, London, 2017.

Sakkas, John, „The Greek Dictatorship, the USA and the Arabs, 1967–74”, în *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 2004.

Stanciu, Cezar, „A Lost Chance for Balkan Cooperation?”, în *Cold War History*, vol. 19, nr. 3, 2019.

Stanciu, Cezar, „Despre viziunea antihegemonică a politicii externe românești”, în *Arhivele Totalitarismului*, nr. 92–93, 2016.

Stanciu, Cezar, „Fragile Equilibrium. Romania and the Vietnam War”, în *Journal of Cold War Studies*, vol. 18, nr. 1, 2016.

Stanciu, Cezar, „Geneza unei viziuni românești asupra Europei în contextul procesului CSCE”, în *Marile Puteri și ordinea europeană 1918–2018*, Editura Polirom, Iași, 2018.

Stanciu, Cezar, „Romania and the Third World during the heyday of détente”, în *Third World Quarterly*, vol. 39, nr. 10, 2018.

Stanciu, Cezar, „Romania, the CSCE and the legacy of World War II”, în *Historia y Política*, nr. 45, 2021.

Stroescu, Oana-Camelia, „Disputa din Marea Egee. Argumente legale”, în *Studii și Articole de Istorie*, 2008.

Terzian, Pierre, „Grecs et Turcs. Guerre ouverte à Chypre”, în *L'Histoire*, nr. 233, 1999.

E. Resurse electronice și surse online

„A sprijinit România Israelul în Războiul de Șase Zile?”, *Historia*, disponibil online.

„Greece in the tangles of the Cold War: How the Johnson Administration Helped the Greek Military Junta Consolidate Power”, *Pappas Post*, disponibil online.

„Mutual and Balanced Force Reductions”, *Encyclopaedia Britannica*, disponibil online.

Maury, John M., „The Greek Coup: A Case of CIA Intervention?”, *Washington Post*, 1 mai 1977, disponibil online.

„Implicarea României în conflictul militar din Vietnam (1965–1973)”, *Contributors*, disponibil online.

Final Communiqué of the Ministerial Session of the North Atlantic Council (Brussels, 4–5 December 1969), disponibil online.

I. RESEARCH FRAMEWORK

Rationale, relevance of the topic and chronological delimitation

The study of Romanian-Greek bilateral relations between 1965 and 1975 is part of a broader reassessment of the role played by small and medium-sized states in the international history of the Cold War. Interpretations focused almost exclusively on the United States–Soviet Union confrontation tend to reduce the agency of South-Eastern European states. This research instead examines how Romania and Greece identified their own interests, adapted their foreign policies and used the opportunities created by détente to enlarge their diplomatic room for manoeuvre.

The case is particularly relevant because Romania and Greece belonged to different political-military and economic structures, yet managed to build a functioning bilateral relationship. Their position on opposite sides of the Iron Curtain did not prevent sustained political dialogue or cooperation in economic and cultural fields. The topic therefore serves both as a reconstruction of bilateral relations and as a case study for the capacity of regional states to act beyond a strictly deterministic interpretation of bipolarity.

The 1965–1975 period is justified by major transformations in both countries and in the international environment. For Romania, 1965 marked the beginning of a more active phase of foreign policy diversification and of a more visible attempt to distance decision-making from Moscow. For Greece, the period includes the military coup of April 1967 and the return to democracy in 1974. Internationally, the decade coincided with the intensification of East–West dialogue, détente and the Conference on Security and Cooperation in Europe. It also includes the regional dynamics of the Balkans, the Greek-Turkish dispute and the Cyprus crisis.

The decade is therefore not an arbitrary limitation but a coherent analytical framework in which political, economic, cultural and regional developments can be followed together. The study also considers the role of Yugoslavia, the Romanian attempt to maintain relations with both Greece and Turkey, and the way Soviet pressure affected Bucharest's regional initiatives.

Working hypothesis

The central hypothesis is that Romania and Greece used the East–West dialogue and the European détente to pursue their own interests and reconstruct bilateral relations in a manner that cannot be explained solely by their membership in opposing political-military structures. The research does not assume that systemic constraints disappeared; rather, it examines the relationship between relative autonomy and the limits imposed by alliances, ideology and power relations.

The hypothesis is built around the concept of relative autonomy. Romania sought to broaden its diplomatic options and reduce dependence on Moscow, while Greece, including under the military regime, sometimes sought external diversification in order to avoid isolation and to advance economic and regional interests. Their strategies were not identical, but converging interests made sustained cooperation possible.

In political terms, the hypothesis expects diversification and the search for greater decision-making space to have encouraged rapprochement. Economically, it assumes that the differences between the socialist planned economy and the market-oriented Greek economy did not make cooperation impossible. Culturally, exchanges are understood both as a continuity factor and as an instrument of public diplomacy. Regionally, the hypothesis is tested through the Balkan cooperation initiatives, the CSCE process and the Cyprus crisis.

Research objectives

The general objective is to reconstruct and analyse the evolution of Romanian-Greek relations between 1965 and 1975, identifying both achievements and limits and explaining the causes of changes in the pace and direction of cooperation.

The derived objectives include the reconstruction of political contacts and official visits; the analysis of mutual perceptions and foreign-policy positions; the examination of the legal and institutional framework of economic cooperation, financial arrears and trade; the assessment of cultural and scientific exchanges as instruments of diplomacy; and the integration of bilateral relations into the wider Balkan and European context.

A further objective is to identify the way in which regional crises, especially the Cyprus crisis and Greek-Turkish tensions, affected bilateral relations and to determine whether disagreements necessarily produced diplomatic deterioration. The research also addresses the sensitive issue of the Aromanian population in Greece from the perspective of Romanian diplomatic policy.

Research methodology and historical sources

The methodological framework belongs primarily to diplomatic history and combines source criticism, historical contextualisation, comparison and content analysis. The research is not limited to chronological narration; it seeks to connect context, decision-making, diplomatic action and outcomes. Empirical information is therefore organised chronologically and thematically, while quantitative data, especially trade figures, are used to support qualitative conclusions.

Source criticism is essential because diplomatic documents may contain factual information, interpretation, institutional interests and recommendations at the same time. They are consequently treated as products of a particular diplomatic culture and institutional context, not as neutral transcripts of reality. The analysis considers authorship, purpose, institutional position and the circumstances in which each document was produced.

Historical contextualisation places bilateral events within the domestic evolution of Romania and Greece, the wider international system and South-Eastern European dynamics. Comparative analysis is used to identify similarities and differences between Bucharest and Athens, especially regarding détente, European security, Balkan cooperation, relations with the superpowers and Cyprus.

Content analysis helps identify recurring themes, diplomatic vocabulary and differences between public discourse and actual diplomatic practice. Press sources are compared with diplomatic reports, allowing the research to examine how bilateral relations were represented publicly and how those representations differed from internal assessments.

Source corroboration is a central methodological procedure. Documents from the Romanian Foreign Ministry archives are compared with National Archives material, published documents, contemporary press and memoirs. Memoirs are used as complementary evidence for diplomatic atmosphere, personal contacts and informal mechanisms, without being treated as automatically more reliable than institutional sources.

The documentary core is the archive of the Romanian Ministry of Foreign Affairs, including activity plans, information notes, diplomatic telegrams, embassy and economic-agency reports, conversation notes and transcripts of official meetings. These sources make it possible to reconstruct decision-making and to follow how official positions were formulated and adjusted.

The National Archives of Romania provide complementary evidence from the Central Committee of the Romanian Communist Party, the Chancellery, economic departments, the Council of Ministers and foreign trade institutions. Cultural diplomacy files and documents concerning Cyprus, Greece and Turkey broaden the regional perspective. NATO documents are used to introduce an external strategic perspective.

Contemporary press publications and cultural periodicals are used for contextualisation and for examining the relationship between official discourse and diplomatic practice. Electronic resources and academic databases are treated as complementary instruments, while the principal evidentiary basis remains archival and published historical material.

The research also recognises limitations: some archival files are difficult to access, institutional documents may reflect ideological or political constraints, and Romanian sources can provide a predominantly Romanian perspective. These limits are addressed through comparison and corroboration, so that conclusions are not based, whenever possible, on a single source category. The methodological originality lies in combining diplomatic history with economic, cultural and regional analysis.

II. STRUCTURE AND CONTENT OF THE RESEARCH

The thesis is organised into four substantive chapters. The order moves from bilateral political relations to economic cooperation, cultural diplomacy and the broader regional-European environment. The structure reflects the argument that Romanian-Greek rapprochement resulted from the interaction of several dimensions rather than from a single diplomatic decision.

Chapter I – Romanian-Greek political and diplomatic relations

The first chapter provides the political foundation of the study and follows the transformation of relations between Bucharest and Athens from a situation marked by mistrust, financial disputes and ideological distance to a functional bilateral dialogue. The discussion of the period preceding 1965 is necessary because the later rapprochement did not emerge spontaneously. Relations had been affected by the two countries' membership in opposing political-military blocs, the consequences of the Greek Civil War, Romanian nationalisations and the financial disputes that followed. These elements are treated as concrete obstacles that shaped the diplomatic agenda and influenced mutual perceptions.

From 1965 onward, the analysis follows the changing rhythm of contacts and the emergence of a more active Romanian diplomatic approach. Romania used relations with states outside the socialist bloc to broaden its diplomatic space, while Greece showed an interest in maintaining functional relations with socialist countries, including for economic and regional reasons. Official visits were more than protocol: they made it possible to discuss outstanding problems, identify common interests and prepare legal instruments. Ion Gheorghe Maurer's visit to Athens in 1966 is therefore treated as a turning point. It followed the settlement of financial arrears and was accompanied by eight bilateral agreements and a cultural programme, indicating a move from declarative rapprochement to institutionalised relations.

The political change in Greece in April 1967 receives particular attention. The establishment of the colonels' dictatorship created a new period of uncertainty because the military regime was strongly anti-communist and sought legitimacy through its Western orientation. The documents nevertheless show that the junta's international isolation and its need to diversify external relations left room for dialogue with Romania. For Bucharest, relations with Athens were valuable precisely because they could continue despite ideological differences. Recognition of the military government and the gradual resumption of contacts should therefore be understood as pragmatic diplomacy aimed at preserving concrete interests.

The following years are reconstructed through visits, messages, consultations and agreements. Corneliu Mănescu's visit to Athens in June 1971 played an important role in consolidating political dialogue and widening cooperation. During 1972–1974, relations were sustained by a succession of contacts and legal instruments, alongside the intensification of economic and cultural cooperation. The documents also reveal Romanian assessments of Greek foreign policy, its relations with NATO, the United States and Turkey, and internal developments in Greece. The return to democracy in 1974 did not produce a rupture; rather, it created more favourable conditions for renewed political dialogue.

The chapter also examines the legal dimension of bilateral relations because agreements and conventions are indicators of normalisation. They transformed political contacts into stable obligations and procedures and gave cooperation continuity beyond individual personalities or conjunctural changes. Romanian perceptions of Greece are considered not only in terms of domestic politics but also through Greece's role as a regional actor whose policies could influence the Balkans and the Eastern Mediterranean. The chapter therefore concludes that rapprochement was gradual and pragmatic: common interests made cooperation possible without eliminating the constraints created by alliances, ideological differences and regional disputes.

Another level of analysis concerns mutual perceptions and their influence on diplomatic conduct. Romanian reports did not merely record official positions; they also assessed Greek intentions, its relations with the United States and the possibility that Athens might use relations with socialist states to strengthen its own position. During the junta period this became particularly important: the regime's anti-communism did not exclude cooperation with Romania because foreign-policy interests and the need for legitimacy could prevail over ideological differences.

Personal diplomacy and institutional mechanisms operated together. Diplomats prepared agendas, transmitted assessments and identified solutions, while high-level visits and agreements gave decisions visible political form. The relationship should therefore not be explained by a single leader or event, but by the accumulation of successive steps. From this perspective, 1966, 1971 and 1974 represent distinct stages of normalisation, consolidation and renewed development in a changed political context.

Chapter II – Romania, Greece and European and regional cooperation

The second chapter moves from bilateral relations to the Balkan and European environment in which they developed. The starting point is that Bucharest and Athens could not treat bilateral relations separately from regional issues: Balkan cooperation, European security, Greek-Turkish relations and the Cyprus question directly influenced foreign-policy choices. The chapter therefore examines how both states attempted to use international changes to widen their room for manoeuvre.

Balkan cooperation is analysed as an area where Romanian and Greek interests overlapped, although their motivations were not identical. Romania consistently supported regional cooperation as a means of reducing tensions and limiting the possibility that great powers would dominate the Balkan agenda. Greece was more cautious, partly because of NATO obligations and its relations with Turkey, but it also saw regional cooperation as a way to strengthen its role and develop economic links. After 1969, under conditions of East-West détente, regional contacts intensified, while economics, tourism, science and culture offered forms of cooperation easier to sustain than political integration.

A separate part examines the Conference on Security and Cooperation in Europe. Romania viewed the CSCE as a framework in which sovereignty, equality of states and non-interference could be established within a European order less dependent on bloc divisions. Greece was more cautious at certain stages because its security was closely connected with NATO, the United States and rivalry with Turkey. Nevertheless, participation in the process and consultations with Romania created a space for dialogue. The comparison highlights both convergence and differences, especially concerning a permanent mechanism and the role of the superpowers.

The Cyprus question represents the most important test of the limits of rapprochement. Greece had direct interests connected with the Greek population of the island and its relations with Turkey, while Romania supported an independent and non-aligned Cyprus and sought balanced relations with both sides. The 1974 crisis intensified Greek-Turkish tensions and showed how quickly local disputes could acquire an international dimension. From Bucharest's perspective, escalation could encourage Soviet involvement and increase pressure on the Balkans. Romanian and Greek positions therefore could not coincide, yet the disagreement did not produce a decisive breakdown in bilateral relations.

Overall, the chapter demonstrates that Romanian-Greek rapprochement must be understood within an interconnected regional system. Balkan cooperation and the CSCE offered languages and mechanisms through which small and medium-sized states could negotiate greater room for action, even though institutional results remained limited. Romanian-Greek contacts contributed to an experience of regional cooperation and to reducing mistrust, while the fact that the Cyprus disagreement did not destroy bilateral relations confirms the pragmatic character of the relationship.

The analysis of Balkan cooperation also highlights the difference between political aspirations and institutional possibilities. Romania could support the idea of extensive regional cooperation, but its implementation depended on the willingness of all participating states and on the attitudes of the superpowers. Greece, for its part, had to balance regional cooperation with its Western commitments. Sectoral forms of cooperation – economic, scientific, cultural and tourism meetings – were therefore easier to sustain than political or collective-security projects.

Regarding the CSCE, the study shows that Romania and Greece shared an interest in establishing rules and negotiations as foundations of interstate relations, but their starting points were different. For Bucharest, sovereignty and non-interference had direct political value; for Athens, security was closely linked to Western alliances and Greek-Turkish rivalry. Bilateral consultations therefore did not aim at identical positions but at identifying compatible elements.

Chapter III – Economic relations, cooperation and trade

The third chapter examines the economic dimension of bilateral relations and highlights the pragmatic character of cooperation. The differences between the two economies were substantial: Romania operated within a centrally planned socialist economy and the CMEA, while Greece had a market economy closely connected to Western trade. Nevertheless, geographical proximity, complementary needs and the search for diversified markets created conditions for developing exchanges.

The settlement of financial arrears occupies a central place because it removed one of the most important inherited obstacles. Without a settlement, broader commercial and legal cooperation would have remained difficult. The agreements concluded in 1966 provided the basis for economic normalisation and accompanied the political rapprochement marked by Maurer's visit. After the stagnation caused by the 1967 change of regime in Greece, relations gradually resumed, and in 1969–1970 trade reached approximately twice the 1966 level, showing that political obstacles did not eliminate mutual economic interest.

The legal and institutional framework is followed through trade agreements, conventions and the work of mixed commissions. The Romanian-Greek governmental mixed commission established in 1971 was particularly important because it transformed cooperation from a series of individual negotiations into a regular mechanism. Its sessions dealt with deliveries, trade problems, cooperation projects and possibilities for expanding exchanges. Cooperation also extended to tourism and navigation, while legal and consular instruments strengthened the general framework. Greek support for Romania's accession to GATT in 1971 is another indication that the relationship went beyond strictly bilateral trade.

The trade analysis considers both general trends and practical difficulties. Differences in economic procedures, production planning, quality requirements and delivery schedules generated problems that had to be solved through institutional negotiations. International developments after 1973, particularly the energy crisis, also affected the economic environment. These limits are significant because they show that economic development was neither automatic nor simply a consequence of political rapprochement.

Despite these difficulties, economic cooperation acted as a stabilising factor. Concrete interests created additional reasons for maintaining dialogue, while economic contacts reinforced political relations. The chapter therefore argues that the economic field was one of the areas in which relative

autonomy could be used most practically. Trade did not remove systemic differences, but it demonstrated that they could be managed through legal instruments, mixed commissions and repeated negotiations.

A central element is the relationship between legal frameworks and economic practice. Agreements did not automatically guarantee exchanges, but they established procedures and responsibilities that made problem-solving possible. The mixed commissions served as mechanisms of mediation: they allowed practical difficulties to be discussed and commercial objectives to be adjusted. Economic development can therefore be followed as an institutional process in which success depended on continuous contacts between administrations and economic bodies.

Economic developments also matter for the broader interpretation of bilateral relations. Trade allowed Romania to maintain links with an economy connected to the West, while Greece gained access to products and markets in the socialist area. Complementarity was neither perfect nor cost-free: planning differences, administrative procedures and delivery problems could reduce the effects of agreements. The management of these difficulties demonstrates the pragmatic nature of cooperation.

Chapter IV – Diplomacy, exchanges and cultural interactions

The fourth chapter examines cultural relations as a distinct dimension of Romanian-Greek rapprochement and as an instrument of diplomacy. The starting point is a shared historical and cultural heritage, together with the fact that cultural exchanges had been affected by the post-war political climate. The research follows the transition from largely informal contacts to a system of exchanges organised and approved at governmental level, making it possible to observe the connection between political normalisation and cultural development.

The 1965–1967 period is presented as a stage of revival. The settlement of financial problems and political rapprochement created conditions for renewed exchanges, and cultural institutions gradually became part of the bilateral mechanism. University and scientific contacts, exhibitions, artistic, literary and publishing exchanges, as well as television activities are considered as means through which the image of the other country could be constructed and communicated. Culture therefore functioned as an intermediary between official diplomacy and contacts between societies.

The establishment of the military regime in 1967 directly affected cultural and scientific exchanges, demonstrating their dependence on the political framework. A temporary freeze was followed by gradual resumption after 1968, while the first cultural agreement, concluded in 1972, provided a more stable legal and institutional basis. From that point, cultural programmes and institutional contacts could be planned more systematically. Universities, museums, publishers, television and artistic institutions became secondary actors in cooperation initiated and mediated by the state.

The chapter emphasises the dual character of cultural diplomacy. Romania and Greece both sought to promote their external image and international prestige. For regimes with limited political legitimacy, such activities also had an important image-building function. At the same time, shared traditions, interest in the other's literature and art, and academic contacts produced forms of rapprochement that cannot be reduced to propaganda. Exchanges created spaces for communication and contributed to more nuanced mutual perceptions.

The Aromanian issue is treated as a sensitive cultural and diplomatic file. The documents show Bucharest's caution, shaped by the principle of non-interference in the internal affairs of another state and by the need to avoid introducing an issue that could damage bilateral relations. At the same time, internal reports reflected concern about discriminatory measures and the situation of the Aromanian population. The issue illustrates the tension between identity concerns and broader foreign-policy objectives. Overall, the chapter shows that cultural diplomacy was both an instrument of foreign policy and a channel of continuity between the two societies, contributing to the consolidation of bilateral rapprochement.

The study also follows the transformation of cultural exchanges. In the first part of the period, contacts could depend on individual initiatives; after institutionalisation through programmes and agreements, cooperation became more predictable. Exhibitions, artistic tours, publication exchanges, university and scientific cooperation and television programmes provided different channels for representing each country. Cultural diplomacy is therefore not reduced to prominent events but understood as a set of repeated institutional practices.

The evolution of cultural exchanges confirms the connection between politics and culture. The freezing of some contacts after 1967 demonstrates their dependence on governmental decisions, while their gradual resumption and the 1972 cultural agreement indicate stabilisation. The growing involvement of universities, museums, publishers and other institutions shows that the relationship acquired its own infrastructure. The Aromanian issue introduces an important limit: cultural rapprochement did not remove identity sensitivities, and Bucharest preferred diplomatic caution in order to protect the broader bilateral relationship.

From the perspective of international history, the study contributes an interpretation in which bilateral relations are examined simultaneously at the level of political decision-making, institutions and practical cooperation. Archival documents make it possible to follow how political intentions were transformed into contacts, agreements, trade exchanges and cultural programmes, but also how declared objectives encountered limits. This approach moves beyond an event-centred reading and highlights the mechanisms through which two states belonging to different alignments constructed a repertoire of common interests.

In this sense, the Romanian-Greek case also helps nuance the meaning of European *détente*. *Détente* did not eliminate bloc constraints or confrontation; it created additional space for initiatives, negotiations and cooperation. The bilateral relationship shows that this space could be used differently across fields: more openly in economic and cultural affairs, more cautiously in security matters and sensitive regional disputes. The study therefore presents a resilient relationship built through pragmatism and negotiation, while remaining dependent on the wider international environment.

III. CONCLUSIONS AND CONTRIBUTIONS

The evolution of Romanian-Greek relations during the period 1965–1975 describes a complex and progressive process of bilateral rapprochement, unfolding within an international context dominated by the bipolar logic of the Cold War, by the ideological confrontation between the two politico-military blocs, and by the profound transformations that took place in the Balkans during the period of international *détente*. The research therefore demonstrates, first and foremost, that relations between Romania and Greece cannot be reduced exclusively to the geopolitical constraints generated by the two states' membership in antagonistic political and economic systems, but must also be interpreted from the perspective of the convergent interests that gradually emerged in the political, economic, cultural, and regional spheres.

The research thus confirms the central hypothesis according to which Romanian-Greek relations evolved, during the period under consideration, beyond the strict limits imposed by international bipolarity, being influenced by shared interests in security, regional cooperation, and diplomatic affirmation. In Romania's case, this evolution was closely connected with the assertion of a foreign policy characterized by an increasingly pronounced distancing from the common positions of the Warsaw Pact and manifested through the expansion of relations with Western states, as well as through the promotion of independent initiatives within the processes of European and Balkan cooperation. In Greece's case, the rapprochement with Romania reflected both an interest in improving regional relations and an attempt to diversify its external contacts in an international context marked by successive tensions in the Eastern Mediterranean and the Balkans.

A first result concerns the gradual nature of normalization. The relationship did not change as a result of a single decisive moment, but through the accumulation of contacts, the settlement of financial issues, official visits, agreements, and political consultations. Ion Gheorghe Maurer's visit to Athens in 1966, the resumption of contacts after 1967, the intensification of diplomatic activity after 1968, and the dialogue developed during the first part of the 1970s gradually created a sufficiently stable relationship to withstand political changes and regional disagreements.

A second result concerns the relative autonomy of the two states. Romania used its relationship with Greece as part of a broader policy of foreign-policy diversification and of asserting a distinct position in relation to Moscow. Greece, in turn, demonstrated its willingness to maintain relations with socialist states whenever such relations served its regional, economic, or legitimacy-related interests. These approaches were neither identical nor equivalent to leaving existing alliances, but they demonstrate a genuine capacity for adaptation and independent action.

The economic dimension confirms that pragmatism was one of the solid foundations of the relationship. The settlement of financial arrears, the conclusion of trade agreements, the establishment of the Joint Commission, and the growth of bilateral exchanges created concrete interests in maintaining dialogue. Even when political relations were affected by unfavorable circumstances, economic cooperation provided an incentive for continuity and contributed to the stabilization of bilateral relations.

The cultural dimension played a similar role, although through different mechanisms. Cultural exchanges were controlled and institutionalized and were influenced by the image and legitimacy interests of the political regimes; at the same time, however, they generated genuine intellectual and artistic contacts. Culture therefore functioned both as an instrument of foreign policy and as a space for rapprochement that helped reduce the effects of ideological isolation.

At the regional level, Balkan cooperation and the Conference on Security and Cooperation in Europe provided the two states with a common language centered on security, sovereignty, and cooperation, while the Cyprus crisis demonstrated that national interests could become incompatible. Romania did not support the Greek position concerning the future of Cyprus, preferring to uphold the principles of independence and non-alignment. The fact that this disagreement did not decisively damage bilateral relations is particularly relevant for demonstrating their pragmatic character.

Overall, the research demonstrates that Romanian-Greek relations during the period 1965–1975 represented a relevant example of pragmatic cooperation between two states belonging to opposing politico-military blocs. Beyond ideological differences and the constraints imposed by the bipolar system, Romania and Greece succeeded in developing constructive forms of dialogue and cooperation that contributed to the consolidation of bilateral relations and to the maintenance of a certain degree of regional stability.

Consequently, Romanian-Greek relations should be interpreted not merely as a bilateral episode in the history of European diplomacy, but also as an expression of the broader transformations that took place in Southeastern Europe during the period of international détente. Their evolution demonstrates that, even within the context of confrontation between the major politico-military blocs, small and medium-sized states were capable of promoting their own initiatives, developing flexible foreign policies, and contributing to the consolidation of regional and European cooperation. From the perspective of international relations history, the Romanian-Greek case confirms that bilateral diplomacy, cultural cooperation, and regional initiatives represented important instruments for reducing tensions and asserting political autonomy in an era dominated by global confrontation between two ideological and political systems.

The originality of the research also derives from the extensive use of archival documents and from their comparison with published sources, the press, and memoirs. Through this approach, the study seeks to move beyond a simple narrative of events and to reconstruct the decision-making mechanisms,

perceptions, and foreign-policy adjustments that made possible the evolution of bilateral relations. From this perspective, the period 1965–1975 emerges as a decade of diplomatic reconstruction and experimentation with new forms of cooperation that prepared the ground for subsequent developments.